

Foruden disse skal her vises en Samling gamle Gravkamre fra Samarkand (Fig. 33). Kuplerne paa de to største have tidligere været beklædte med glasserede Tegl overalt; men den største Del af dem ere faldne ned. Det indre af dem bestaar af en spidsbuget Gips-hvælving, der indeslutter spidsryggede Gipsarkofager. Til venstre paa Billedet se vi en labyrinthisk Samling af smaa Mashitter (Moskéer) og Gravkamre, hvis Kupler

enkelte Steder kun rage lidt op over Jorden. Til højre se vi en Del rektangulære Kabrer eller Gravsten strøede omkring i Terrainet. Flere af dem ere huggede i Marmor og forsynede med Indskrifter. Paa Billedets Baggrund ses en Del af Byen Samarkand.

For Kharezms Vedkommende ville Stednavnene kunne findes paa mit Kort over Amu Darja og Khiva i dette Tidsskrifts 15. Bd. 5. og 6. Hefte.

Generalstaben.

Som bekendt paabegyndte Generalstaben ifjor, efter forberedende Arbejder i Aaret 1900, en Triangulation af Sydkysten af Island.

Med Dampskibet „Vesta“, der ankom hertil den 5. October, vendte, efter noget over fire Maaneders Fraværelse, Ekspeditionen under Ledelse af Kaptajn Hammershøj tilbage til København. Den planlagte Triangulation fra Reykjavik til Hornefjord er bleven fuldført. Der er desuden bleven opnaaet Tilslutning til den af Premierløjtnant Ravn af Flaaden i Aaret 1900 udførte Triangulation paa Halvøen Reykjanes. Islands Sydkyst er saaledes nu fra Kap Skagen til

Klifatindr, en Strækning paa omtrent 440 Kilometer forsynet med et fuldstændigt Trekantnet.

Iøvrigt er der bleven foretaget Detailmaaling paa Sydlandet, hvorved Strækningen fra Papos til Øræfajökul, omtrent 90 Km., er bleven kortlagt.

Hvad Vejret angaar, da have Arbejderne været en Del hindrede af Regn, Taage og askefyldt Luft. Det sidste skyldtes de store vulkanske Udbrud, der fandt Sted i Vatnajökul fra Slutningen af Maj Maaned og vedvarede med Afbrydelser og forskellig Styrke i Løbet af Sommeren.

Litteraturanmeldelse.

Flora arctica containing descriptions of the flowering plants and ferns, found in the arctic regions, with their distribution in these countries, illustrated by numerous figures in the text, edited by *C. H. Ostenfeld*, Inspector of the Botanical Museum of the University of Copenhagen.

Part I. Pteridophyta, Gymnospermae and Monocotyledones, by *O. Gelert* and *C. H. Ostenfeld*. Published by the Carlsberg Fund. Copenhagen, Det Nordiske Forlag. 1902.

Fortalen oplyser, at Professor *Eug. Warming* i 1896 opfordrede den nu afdøde, dygtige Botaniker *O. Gelert* til at foretage en Revision af de arktiske Egnes Blomsterplanter og Karkryptogamer, da Benyttelsen af de mange spredte Lister og Afhandlinger, i hvilke hver Forfatter brugte sin egen Nomenklatur, var meget vanskelig og ofte vildledende. Kendskabet til de arktiske Egne var allerede den Gang saa vidt fremskredet, at man ikke kunde vente større Tilføjelser til Floraen

af nye, hidtil ukendte Arter. Opgaven skulde da være, i et Værk at samle alle de spredte Angivelser, saavidt muligt revidere dem og skabe en paalidelig „*Flora arctica*.“ Københavns Universitets botaniske Museum med dets rige arktiske Samlinger, især fra Grønland, var vel skikket til Udgangspunkt for en saadan kritisk Revision.

Gelert begyndte det store og brydsomme Arbejde; han behandlede først Slægten *Draba* (Gæslingeblomst) og andre *Cruciferae*; hans Bearbejdelse af disse foreligger i „*Botanisk Tidsskrift*“ (Bd. XXI, 1898; Notes on arctic plants, I). Da han imidlertid indsaa, at dette Arbejde oversteg hans Kræfter (han var allerede den Gang mærket af den Sygdom, som snart skulde kalde ham bort), anmodede han nuværende Museumsinspektør *C. H. Ostenfeld* om at deltage i Arbejdet. I Aaret 1899 døde *Gelert* af Brystsyge, 37 Aar gammel; *Ostenfeld* maatte da alene fuldende det foreliggende Bind.

Foruden Københavns Samlinger er der til Be-

arbejdelsen benyttet Materiale fra Samlingerne i Lund, Stockholm, Kristiania, Berlin og St. Petersburg.

Det Territorium, hvis Planter her ere behandlede, er det egentlige, arktiske Landomraade, altsaa Egnene Nord for Skovgrænsen; af rent praktiske Hensyn er dog hele Grønland medtaget, medens Island og den nordlige Del af den skandinaviske Halvø er holdt ude af Betragtning.

Alle, der har beskæftiget sig med arktisk Plantesystematik og Plantegeografi, har ved mangfoldige Lejligheder savnet en Sammenstilling som den foreliggende; Litteraturen var et frygteligt Uføre, der blev mere og mere ufremkommeligt for hver ny Expeditions-Beretning, der dukkede op. De to dygtige Botanikere, hvis kritiske Sans og gode Øjne ere vel kendte blandt

Fagmænd, er Borgen for, at „Flora arctica“ vil kunne gøre god Nytte ved fremtidige Bearbejdelser af nyt botanisk Materiale fra Polareggen. Heldigvis udkommer den paa Engelsk, saa at den kan læses og benyttes af alle.

Mange gode, ja ypperlige Habitusbilleder og analytiske Figurer af kritiske Former ledsage de klare og kortfattede Artsbeskrivelser. Af særlig Betydning er vistnok Behandlingen af Slægterne *Carex* (ved *Ostenfeld*), *Calamagrostis* og *Glyceria* (ved *Gelert*), indenfor hvilke der hidtil har hersket den ynkeligste Konfusion i den arktiske Litteratur.

Man vil i Fagkredse med Længsel imødesee Fortsættelsen: Dikotyledonerne.

N. Hartz.

Mindre Meddelelser.

Lhasa. I Anledning af, at der til Undertegnede er rettet Spørgsmaal om, hvorvidt Tibets Hovedstad Lhasa har været besøgt af Europæere, fremkomme følgende Oplysninger:

Lhasa har siden 1846, da den blev besøgt af de to Evro-pæere Huc og Gabet, ikke været besøgt af andre Evro-pæere (Petermanns Mitt. 1903 Hefte VII). En Byplan af Lhasa er bragt til Evropa af en indisk Pundit (Brahmin) (Se Petermanns Mitt. 1885 Tabel I), ligesom Billedet af det hellige Lamakloster Botala el. Bodala findes afbildet i større geografiske Haandbøger.

Forskellige Rejsende, saaledes Rockhill, Dutreuil de Rhins, Rijnhart og Sven Hedin have forsøgt at komme ind i Lhasa, men have alle fundet Dørene lukkede; idet Af-sendinge fra Lhasa allerede i stor Afstand fra Byen paa ret høilig Maade have anmodet dem om ikke at komme den nærmere, og i modsat Fald truet med Magtanvendelse.

De Efterretninger, vi have om Lhasa og om det af Agerdyrkere beboede Tibet, ere til Dato som Følge af Af-spærringssystemet meget sparsomme.

Ude omkring i det store, tørre, fattige tibetanske Højland, som ligger imellem c. 82° og 96° østl. Lgd. Grw. og 31° og 41° nordl. Br., hvor man kun træffer mindre Noma-delejre hist og her, og hvor man kan vandre Maaneder uden at træffe et menneskeligt Væsen, færdes evropæiske Karavaner af alle Arter ret uhindret. Men det agerdyrkende Tibet med Dalai Lama, de utallige Kløstre og deres ligesaa utallige Munke, der leve i Coelibat og betragte alt verdsligt Arbejde som en Nedværdigelse, ligger længere syd paa i Bramaputras Dal og paa de nærliggende Bjærgskraaninger fra Lhasa til Leh i Provinsen Ladak, og her er det, at Terrainet afspæres for Evro-pæerne. En Dagsrejse nord for Alpesen Tengri Nor (4609 Meter o. H.) blev Sven Hedin allerede standset af Tibetanerne.

Spørgsmaalet Lhasa er atter f. T. bleven aktuelt, idet to Forskere, som vel ikke ere Evro-pæere, men dog videnskabeligt uddannede Folk, i 1902 have besøgt Lhasa. Den

ene er Burjæten Zybikow, som er uddannet ved Universitetet i St. Petersburg, og som med Understøttelse af det k. russiske geogr. Selskab lykkelig har udført en Rejse til Lhasa i sin Egenskab af Buddhist, og som Følge af at han fuldstændig beherskede det tibetanske Sprog og var indø i alle de religiøse Spørgsmaal og Tibetanernes Sæder og Skikke. Fornylig har han i det k. geogr. Selskab i St. Petersburg holdt Foredrag om sin Rejse. Han oplyser bl. a., at der først i en Afstand af c. 100 Km. Nord for Lhasa findes agerdyrkende Befolkning. Lhasa selv ligger i en bred Dalsænkning, som gennemstrømmes af Tsantshu el. Sanpo, der efter at have gennembrudt Himalaya hedder Bramaputra. Lhasa ligger ved dens nordlige Tiløb, som hedder Uitschu. Hele Tibet tæller højst 3½ Million Indb., af hvilke c. 1 Mill. bebo Central-Tibet. De Indfødte kalde sig selv Ovo. Byen Lhasa tæller højst 10000 Indb., hvortil kommer en betydelig Tilstrømning af Landboere, Pilgrimme og Handlende. Den nuværende Dalai Lama er 27 Aar gammel.

Zybikows kartografiske Materiale skal ikke være betydeligt, men derimod bragte han en stor Samling af berømte Lamaers Værker fra de sidste 9 Aarh. til Asiatisk Museum i St. Petersburg. Disse bestaa i 319 Bind med 122,000 Blade, beskrevne med Afhandlinger om Filosofi, Astronomi, Historie og Geografi, ligesom han har berigtiget den før omtalte Byplan af Lhasa. Lhasa ligger paa c. 30° nordl. Br. og 91° østl. Lgd. i en Højde af c. 3630 Meter o. H.

Den anden Besøger af Lhasa var en buddhistisk Student fra Japan, som kom dertil for at studere Forskellen imellem det buddhistiske Ritual i Lhasa og Japan. Hans Navn forties af de indiske Blade, men det siges, at han vil give en Rejseberetning i det engelske Sprog. Disse to Rejsendes Beretninger ville formodentlig bidrage til at oplyse os om Forholdene i det aflukkede Land, om hvilket vi endnu vide saa lidt, og af det lidet turde sikkert en Del være urigtigt.

I Bulletin de la Société d'Etudes Coloniales for Oktbr.